

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه اصفهان
دانشکده زبانهای خارجی
گروه زبان عربی

پایان نامه کارشناسی ارشد رشته زبان و ادبیات عرب

امکان سنجی آموزش زبان عربی به کودکان دبستانی فارسی زبان

استاد راهنما:
دکتر نرگس گنجی

استاد مشاور:
دکتر سید ابراهیم میر شاه جعفری

پژوهشگر:
الهام پسند

اسفند ماه ۱۳۸۸

کلیه حقوق مادی مترتب بر نتایج مطالعات، ابتکارات
و نوآوری های ناشی از تحقیق موضوع این پایان نامه
متعلق به دانشگاه اصفهان است.

دانشگاه اصفهان

دانشکده زبانهای خارجی

گروه زبان و ادبیات عرب

پایان نامه ی کارشناسی ارشد رشته ی زبان و ادبیات عرب خانم الهام پسند تحت عنوان

امکان سنجی آموزش زبان عربی به کودکان دبستانی فارسی زبان

در تاریخ ۱۳۸۸/۱۲/۱۸ توسط هیأت داوران زیر بررسی و با درجه عالی به تصویب نهایی رسید.

۱- استاد راهنمای پایان نامه، دکتر نرگس گنجی بامرتبه ی علمی استادیار

امضا

۲- استاد مشاور پایان نامه، دکتر سیدابراهیم میر شاه جعفری با مرتبه ی علمی دانشیار

امضا

۳- استاد داور داخل گروه، دکتر منصوره زرکوب با مرتبه ی علمی استادیار

امضا

۴- استاد داور خارج از گروه، دکتر زهره کسائیان با مرتبه ی علمی استادیار

امضا

امضای مدیر گروه

تقدیر و تشکر

سپاس خدای بزرگ را که به ما زندگانی بخشید و ما را به کسب دانش رهنمون فرمود و این نعمت بزرگ را به ما ارزانی داشت.

لازم می دانم از زحمات بی دریغ استاد گرانقدرم سرکار خانم دکتر **نرگس گنجی** که راهنمایی این رساله را متقبل شدند، صمیمانه سپاسگزاری کنم.

همچنین از استاد محترم و ارجمند جناب آقای دکتر **سید ابراهیم میر شاه جعفری** به خاطر مشاوره و راهنمایی های ارزشمند ایشان در جهت تدوین این رساله، بسیار سپاسگزارم.

لازم می دانم از استاد گرامی، جناب آقای دکتر **نعمت الله اکبری**، به خاطر راهنمایی های ارزنده شان در زمینه ی روش تحقیق، و از دوستان خوبم خانم **مریم جلائی پیکانی** و خانم **بتول باقرپور** که از نظرات و مشورت آنان استفاده کرده ام، نیز تشکر کنم.

و در پایان، از **خانواده ی عزیزم** و بویژه **پدر** بزرگوار، **مادر** مهربان و **همسر** فداکارم و همه ی نزدیکان و عزیزانی که مرا در راه تدوین این رساله یاری نمودند، بی نهایت سپاسگزارم

این پایان نامه را تقدیم می کنم به :

دستان زحمتکش و قلب های پر عطوفت

پدر و مادر و همسر مهربان و فداکارم

که با زحمات بی دریغ خود، راه موفقیت را برایم هموار نمودند.

امیدوارم بتوانم قطره ای از دریای محبتشان را جبران نمایم.

:

«

»

:

.

.

.

:

/

.

.

.

:

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۵	پیشگفتار
	فصل اول: کلیات تحقیق
۱	مقدمه
۲	۱-۱- شرح و بیان مسأله ی پژوهشی
۲	۱-۲- ارزش و اهمّیت تحقیق
۳	۱-۳- پیشینه ی تحقیق
۵	۱-۴- اهداف تحقیق
۵	۱-۵- سوالات تحقیق
۶	۱-۶- اصطلاحات تحقیق
۷	۱-۷- روش تحقیق
۹	۱-۸- محدودیت تحقیق
	فصل دوم: روش های آموزش زبان و نقد و بررسی آنها
۱۱	مقدمه
۱۲	۲-۱- بررسی روش های آموزش زبان
۱۲	۲-۱-۱- روش دستور - ترجمه
۱۵	۲-۱-۲- روش مستقیم
۱۸	۲-۱-۳- روش خواندن (قرائت)
۲۱	۲-۱-۴- روش گوشه ی - زبانی
۲۵	۲-۱-۵- روش گوشه ی - دیداری
۲۶	۲-۱-۶- روش ارتباطی
۲۶	۲-۲- بررسی روش های آموزش زبان عربی در ایران و نقد آن
۲۶	۲-۲-۱- اهداف آموزش زبان عربی در ایران
۲۸	۲-۲-۲- روش های آموزش زبان عربی در ایران
۲۸	۲-۲-۲-۱- روش دستور - ترجمه
۳۰	۲-۲-۲-۲- روش مستقیم

عنوان	صفحه
۲-۲-۳- روش گزینشی.....	۳۱
۲-۲-۳- مشکلات آموزش زبان عربی در ایران.....	۳۱
۲-۳- مقایسه ی روش آموزش این پژوهش با روش های شناخته شده ی آموزش.....	۳۳

فصل سوم: سن و روش مناسب جهت آموزش زبان به کودکان

.....	۳۵
۳-۱- سن آموزش زبان عربی در ایران.....	۳۶
۳-۲- رابطه ی سن زبان آموزان با نحوه ی نگرش به زبان عربی.....	۳۷
۳-۳- اهمیت آموزش زبان عربی در سنین خردسالی.....	۳۸
۳-۴- روش آموزش زبان به کودکان (با تکیه بر روش زبان مادری).....	۴۶
۳-۴-۱- مهارت شنیداری.....	۴۷
۳-۴-۲- مهارت گفتاری.....	۴۸
۳-۴-۳- مهارت قرائت (خواندن).....	۵۵
۳-۴-۴- مهارت نوشتن.....	۵۶

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل نتایج طرح

.....	۵۸
۴-۱- گزارش طرح آموزش زبان عربی در سنین خردسالی.....	۵۹
۴-۲- احتراز از تداخل با زبان فارسی.....	۶۰
۴-۳- مهارت های زبانی که در این طرح به آنها پرداخته شد.....	۶۱
۴-۳-۱- مهارت شنیداری.....	۶۱
۴-۳-۲- مهارت گفتاری.....	۶۲
۴-۳-۳- مهارت خواندن.....	۶۵
۴-۳-۴- مهارت نوشتاری.....	۶۵
۴-۳-۵- املاء.....	۶۶
۴-۳-۶- آموزش قواعد.....	۶۶
۴-۴- برخی از شیوه های تربیتی جهت جذب زبان آموزان خردسال.....	۶۹
۴-۵- نتایج.....	۷۰
۴-۶- پیشنهادها.....	۷۳

پیوست ها

پیوست شماره ۱: نمونه هایی از صورت جلسات	۷۶
پیوست شماره ۲: خلاصه ی عربی رساله (التعریف بالبحث).....	۸۴
پیوست شماره ۳: نمونه هایی از جزوات و تکالیف آموزشی	
پیوست شماره ۴: نمونه ای از برنامه ی آموزش عربی مؤسسات	
منابع و مآخذ.....	۱۱۱

الحمد لله الذي خلق الإنسان وعلمه البيان ومنّ عليه بتنزيل الفرقان بلسان عربي مبين و صلى الله على رسوله وأمين وحيه وعلى آله الطاهرين وصحبه المنتجبين.

مشیت پروردگار عزوجل بر این قرار گرفت که زبان عربی، زبان آخرین دین و آخرین کتاب آسمانی او - که آن را وسیله ی هدایت بشر قرار داد - واقع شود. به همین سبب، از آغاز پیدایش دین مبین اسلام، زبان عربی در مناطق مختلف جهان انتشار یافت و مسلمانان و خصوصاً ایرانیان، پس از پذیرش اسلام به عنوان دین محبوب خود، به یادگیری آن روی آورده و این زبان را زبان رسمی و زبان تألیفات علمی و دینی خود قرار دادند و از هیچ تلاشی در زمینه ی تعلیم و تعلم و گسترش و انتشار آن دریغ نکردند، و به دنبال آن، تعداد زیادی از ادیبان، شاعران، دانشمندان و نویسندگان ظهور کردند و آثار ارزشمند ادبی، علمی و دینی خود را به زبان عربی نگاشتند.

آموزش و یادگیری زبان عربی از زمان های گذشته تا کنون (در طول چهارده قرن) در کشور ما رواج دارد. اما متأسفانه امروزه، به خاطر وجود مسائلی گوناگونی - که در این پژوهش به بیان برخی از آنها پرداخته ایم - رونق سابق را ندارد و آن گونه که شایسته ی این زبان است، آموزش داده نمی شود. اگر چه زبان شریف عربی، در مدارس، با هدف فهم بهتر دانش آموزان از متون دینی و معارف اسلامی آموزش داده می شود و دانشجویان، این زبان را به عنوان قدیمی ترین زبان زنده ی دنیا و ششمین زبان به رسمیت شناخته شده توسط سازمان ملل متحد، فرا می گیرند اما به موفقیت چندان در این زمینه دست نمی یابند. زیرا شیوه ی قریب به اتفاق مدرّسان و استادان، «تکیه محض بر قواعد» و «ترجمه ی صرف و تحت اللفظی» متون می باشد و بسیاری از مدرّسان، از دانش جدید آموزش زبان و مسائل زبانشناسی کاربردی، آگاهی اندکی دارند و نمی توانند به فراگیران بیاموزند که چگونه زبان را در عمل به کار گیرند. این مسأله، علاقه ی زبان آموزان را نسبت به این زبان و یادگیری آن، کاهش می دهد.

امروزه پژوهشگران دریافته اند که آموزش زبان دوم باید از دوران کودکی آغاز شود، چون کودک دارای ویژگی های جسمی و شرایط مناسب و توانایی های منحصر به فردی است که به او این امکان را می دهد تا زبان دوم را بهتر از بزرگسالان یاد بگیرد. از آنجا که آموزش زبان عربی در ایران، در پایان این دوره آغاز می شود. ضروری به نظر می رسد که به طور عملی و نظری به امکان سنجی آموزش زبان عربی به کودکان دبستانی پرداخته شود.

تاکنون در ایران به آموزش زبان عربی فصیح به کودکان در سنین پایین تر از راهنمایی، توجه زیادی نشان داده نشده و تحقیقات چندان در این زمینه صورت نگرفته است. این در حالی است که در ایران، بیشتر تحقیقات و رساله های مدرّسان و دانشجویان رشته ی زبان عربی، در زمینه های ادبی، بلاغی و صرف و نحو و ... تدوین می گردد. از آن جا که آموزش این زبان اهمیت فراوان دارد، لازم و ضروری است مقالات و رساله هایی در این زمینه تألیف شود تا به دنبال آن، برنامه ریزی های دقیق تری توسط صاحب نظران صورت گیرد و آموزش زبان نیز از کیفیتی بهتر برخوردار شود.

اهمیت و ارزش این رساله از آنجاست که از یک سو، موضوع امکان سنجی آموزش زبان عربی به کودکان ایرانی می پردازد، ناشی از توجه به همین تجربه ی ارزشمند علمی - یعنی سنّ آموزش - و از سوی دیگر کوششی است برای ابداع شیوه هایی که خردسالان را به زبان قرآن کریم علاقه مند کند.

این رساله، در قالب چهار فصل تدوین گردیده است که عبارتند از:

فصل اول: در این فصل، به کلیات تحقیق پرداخته ایم که شامل شرح و بیان مسأله ی پژوهشی، اهمیت و فواید آن، و اهداف پژوهش است. سپس پیشینه ی بحث را بررسی کرده و سؤالاتی را که این تحقیق به دنبال پاسخگویی به آنها است، مطرح نموده ایم و در پایان به تعریف برخی از کلیدواژگان، به منظور مشخص نمودن چهارچوب بحث پرداخته ایم.

فصل دوم: در این فصل، روش های متداول آموزش زبان های خارجی، ویژگی ها و نقاط مثبت و منفی آنها بیان شده و سپس روش های آموزش زبان عربی در ایران، نقد و بررسی گردیده است.

فصل سوم: این فصل، پایه و اساس پژوهش حاضر به شمار می آید. چرا که در آن، مبانی نظری موضوع یعنی «سنّ و روش مناسب» برای آموزش زبان دوم را بررسی کرده ایم.

فصل چهارم: این فصل شامل گزارشی از طرح آموزش زبان عربی به خردسالان، و تعدادی از صورت جلسات، نمونه هایی از تکالیف که به کودکان در کلاس های آموزش زبان عربی و به منظور تقویت و تحکیم آموخته هایشان ارائه می شد، و همچنین خلاصه ی عربی رساله، به عنوان پیوست می باشد.

امید است متخصصان و مؤلفان کتب آموزشی و نیز مؤسسات و مراکز آموزشی با الهام گرفتن از این تجارب و آموخته ها، کیفیت کار خود یعنی زبان آموزی را بالا ببرند و در این زمینه موفقیت بیشتری کسب کنند. همچنین انتظار می رود این پژوهش برای محققان و دانشجویان، در مقالات و پژوهش های مرتبط با این موضوع مفید واقع شود.

در راستای تدوین این رساله، با برخی مشکلات و محدودیت ها مواجه شدیم که مهم ترین آنها، کمبود منابع مرتبط با موضوع پژوهش و عدم دسترسی به برخی متخصصان و نیز کمبود بعضی امکانات و تجهیزات کمک آموزشی بود.

با وجود این کاستی ها، در این دوره ی آموزشی - پژوهشی که برای اولین بار در ایران انجام گرفته، تجربه های شیرینی حاصل گردید که به آنها اشاره خواهد شد. صمیمیت و علاقه مندی کودکان زبان آموز شرکت کننده در این طرح آزمایشی، و نیز اشتیاق خانواده های آنان از جمله ی این تجربه هاست. پژوهشگر به خاطر مطالعاتی که حین آموزش زبان به کودکان انجام می داد، مطالب متنوع و زیادی آموخت که از این جهت خداوند را شاکرم. همچنین همکاری صمیمانه ی استاد راهنمای ارجمندم که ضمن پیشنهاد موضوع رساله، با حضور فعال در جلسات آموزشی، منزل و امکانات شخصی خود را در خدمت کیفیت بهتر آموزش قرار دادند، از دیگر جنبه های ارزشمند این تلاش، پژوهشی بود که امید است خداوند متعال، آن را خدمتی به زبان قرآن کریم محسوب فرماید.

«و آخر دعوانا أن الحمد لله ربّ العالمین»

(سوره ی یونس)

فصل اول

کلیات تحقیق

مقدمه

۱-۱- شرح و بیان مسأله ی پژوهشی:

()

...

۱-۲- ارزش و اهمیت تحقیق:

()«

»:()

(« _____ »).

.() .

۱-۳- پیشینه ی تحقیق:

()

) . : _____

.(: _____

()

:

: _____

. : . _____ .

()

()

()

:)

(

[Els, Theo van]

Applied

.Teaching of Foreign Languages The Learning Linguistics

[Brown, H. Douglas]

Principles of Language

.Teaching Learning

« . » .

()

)« ».

.(

١-٤- اهداف تحقيق:

(...)

:

١-٥- سؤالات تحقيق:

٦-١- واژگان و اصطلاحات پژوهش:

• :

() .

• :